

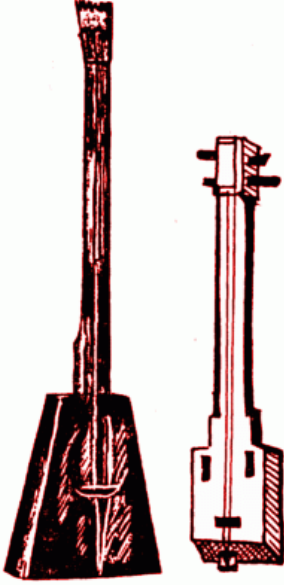
KARAHANLI, GAZNELİ ve SELÇUKLU TÜRK MÜZİK KÜLTÜRÜ

KARAHANLILAR DÖNEMİ (840 - 1212)

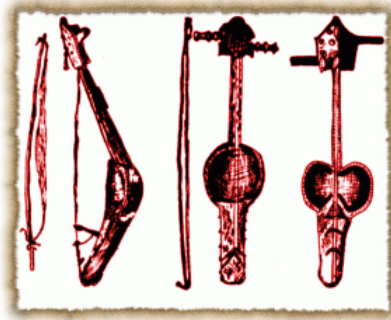

Şekil 1: Karahanlı Devletinin haritası

- İslâmiyetin kabul edildiği dönemdir.
- Arap ve İran kültürlerinin etkisine girilmiştir.
- Tuğ takımı **tabilhane**'ye dönüşmüştür.
- Halk tarafından yapılan müziklerde, kopuz eşliğinde türküler yakılmış, küçük lirik deyişler ve destanlar üretilmiştir.

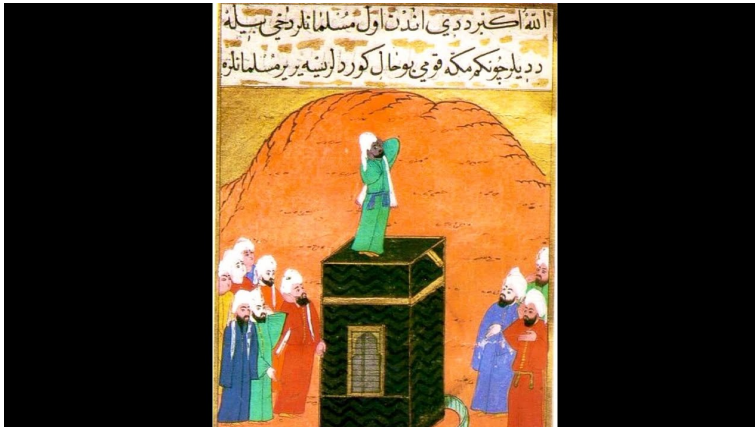

Şekil 2: Kopuz

Şekil 3: Iklig (yaylı kopuz)

“Kopuz eşliğinde türkü söylemenin yanı sıra, tanbur eşliğinde şarkı söyleme geleneği oluşmaya başlamıştır.”¹

Video 1: YouTube “Müzik Tarihi Yazım Döneminin Özellikleri - 1 D-2” (Recep Uslu Music History)

¹ Ogün Atilla BUDAK “Türk Müziğinin Kökeni - Gelişimi”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 49.

- İslâm'ın kabulünden sonra Yakub El-Kindî (ö.260/879) dönemine kadar yaşamış olan Arap musiki alimlerinin nazari çalışmaları günümüze kadar ulaşmamış olsa da, isimleri literatüre geçmiş bazı nazariyatçılar hakkında kısıtlı bilgi bulunmaktadır:
 - **İbn-i Miscah** (ö.97/715): İran ve Bizans ülkelerinde yaşamış, nazariyatla ilgili bir sistem meydana getirmişti.
 - **Yûnus el-Kâtib** (ö.148/765): Yazmış olduğu musiki nazariyatına ait eserler kaybolmuştur.
 - **El-Halîl** (ö.175/791): Yazmış olduğu musiki nazariyatına ait eserler kaybolmuştur.
 - **Ubeydullah bin Abdullah bin Tâhir** (ö.300/912): Eserleri günümüze ulaşmamıştır.
 - **Ali bin Hârûn bin Yahyâ bin Ebî Mansur** (ö.352/963): Eserleri günümüze ulaşmamıştır.
 - **Süleyman bin Eyyub el-Mardinî** (ö.300/912): Eserleri günümüze ulaşmamıştır.
 - **Yahyâ bin Ali bin Yahyâ bin Ebî Mansur** (ö.301/913): "Risâle fi'l – Mûsiki" adlı eseri bazı özel kütüphanelerde bulunmaktadır.
 - **İbn-i Hurdazbih** (ö.300/912): "Kitâbu'l-Lahv ve'l-Melâhî" adlı eseri bazı özel kütüphanelerde bulunmaktadır.
 - **Harizmî** (10. Yüzyıl): Mefâtihu'l-ulûm adlı eserinin "ilmü'l-muiskî" bölümü.
- Makam müziği (komalı seslerden oluşan ezgiler); yeni tür, çeşit ve biçim olarak oluşmaya başladı. Kullanılan perde sayısı arttı; bir sekizli 17 aralığa bölündü.
- Bazı musiki tarihçileri ve nazariyecilerin (Fetis, Rauf Yekta Bey) görüşlerine göre, bir sekizlinin 17 ve 24 aralığa bölünmesi hareketleri, İranlıların çok eski tarihi dönemlerine kadar dayanmaktadır. *"Bu hareketle oluşan musiki, İran'dan sonra, Pelasgos adıyla tanınan İran göçmenlerinin soyundan gelen Lidyalılar ve Frikyalılar aracılığıyla Yunanistan'a kadar ulaşmıştır."*²
- 8. Yüzyıldan itibaren benzer dil ve kültür değerlerini paylaştıkları Arap ve Fars toplumlarının tarihi ile iç içe bir medeniyet çatısı altında birleşmişlerdir. *"Bu bakımdan Türk makam müziğinde müzik yazısının başlangıcında da doğal olarak El Kindî'nin, Fârâbî'nin, Kutbüddîn-i Şîrâzî'nin, Safiyyüddîn Abdülmü'min Urmevî'nin, Hâce Abdülkaadir Marâgî'nin eserlerinde yer alan müzik yazılarının izlerine ulaşmak ve bu izlerin gelecek yüzyıllardaki görünüm ya da etkilerine tanık olmak kaçınılmazdır."*³ Kısaca "sistemci okul temsilcileri" olarak anılan bu isimlerin VIII. – XIV. Yüzyıllar arasında kaleme aldıkları müzik kuramına ilişkin eserlerinde, **perde**, **âvâze**, **şûbe**, **cins**, **makam** ve **terkîbler** ile anlatımlarda bulunmuşlardır.

"İslamdan önceki devirlerde, Arapların büyük bir kısmı, göçebe hayatı yaşadıkları zamanda, güzel sanatların şiir dalında üstün bir seviyeye ulaşırken, şiire en yakın sanat dalı olan musiki de doğmaktadır."⁴ Deve kervanlarının yürüyüşlerini

² Kutluğ, Yakup Fikret "Türk Musikisinde Makamlar – İnceleme" Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000, s.27.

³ Ayangil, Ruhi "Makam Yazısı Teknikleri" Ders Notları, 2006.

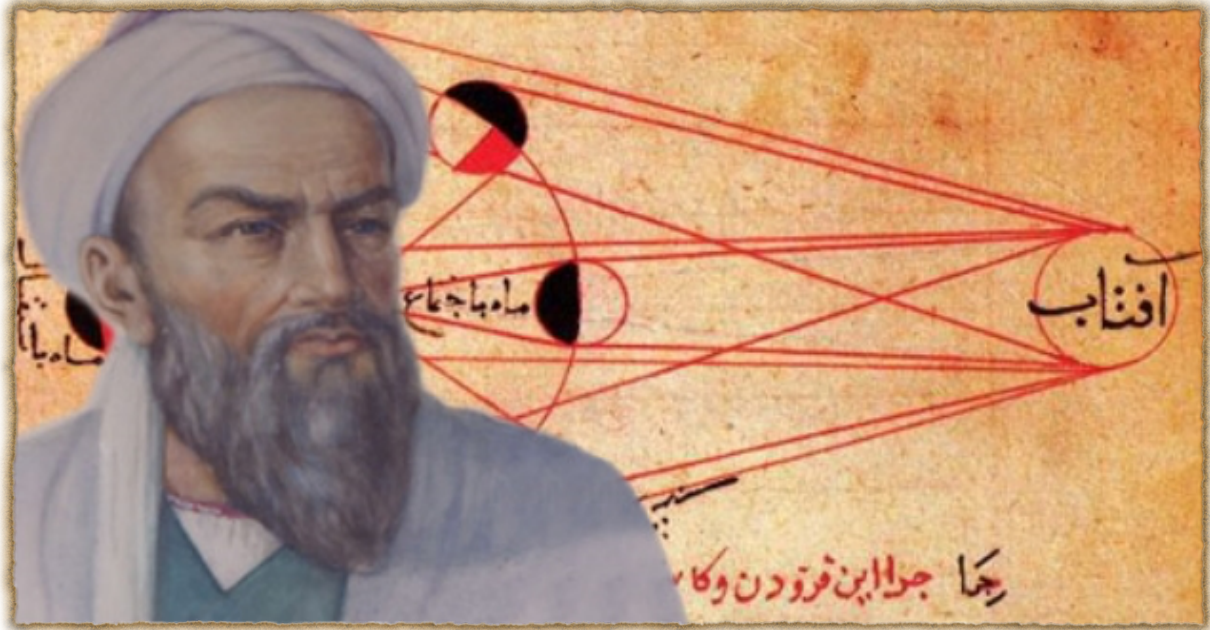
⁴ Kalender, Ruhi "XV. Yüzyıla Kadar Arap, İran ve Türk Musikisinin Kısa Tarihçesi", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:39, s.253.

hızlandırmak, tarlada çalışanlar, çobanlar, kumaş dokuyanlar vb. gibi işlerle uğraşanları teşvik etmek amacı ile söyledikleri, “hıda” adını verdikleri, basit nağmeler, Arap müziğinin ilk örnekleridir. Daha sonra “terennüm” adını verdikleri ezgiler gelişmiştir. Araplar, “Gına” (şarkı: şiirin müzik ile söylenmesi, ezgilendirilmesi) ve “Tağbir” (nesir halindeki sözlerin ezgilendirilmesi) olmak üzere terennümü iki şekilde kullanmıştır.

“Eski Arap halk şarkılarının makamı çok basit ve genel kural olarak her beyit ve mısrada tekrarlanan, bir makam cümlesi de mevcut olup, bu basit lahınlar (melodiler) da, ses ölçüsü, dört-beş telli musiki aletlerinin dört beş nota ile melodiyi icra etmek yeterli görülmekteydi.”⁵

İslâmiyetin kabulü ile komşu kültürlerden yararlanan Arap kültüründe de, Türk kültüründe olduğu gibi etkileşimler ve değişimler gerçekleşmiştir. Göçler, kervanlar yoluyla ticari ilişkiler, ilmî çalışmalar vb gibi iletişim yolları, dinî ve politik sebepler vasıtasıyla ilk olarak yakın kültürleri birbirine bağlamıştır.

Ebû Yûsuf Ya’kûb b. İshâk el-Kindî (796 - 874):

Şekil 4: Ebû Yûsuf Ya’kûb b. İshâk el-Kindî

Kaynaklardan anlaşıldığı kadarıyla Kûfe’de doğup Bağdat’da vefat eden El-Kindî, tarihte “İlk İslâm Filozofu” ünvanına sahip olmuştur. Yunan nazariyesinden ilk yararlanan kişi olarak literatürde yer almıştır. Aristoksenes, Öklides ve Batlamyus eserlerinin Arapça’ya çevirilerini yapmıştır.

Felsefe, tıp, matematik, astronomi, politika gibi dallarda 17 eser yazmış bir İslâm filozofudur. “*el-Kindî sadece bir matematikçi ve geometri uzmanı olmayıp*

⁵ Kalender, Ruhi, a.g.e., s.253.

devrinin gerçek bir filozofudur. Astronomi, astroloji, müzik, aritmetik, farmakoloji, tıp ve metafizik ile de ilgilenmiş, bu vb. sahalarda yaklaşık 281 eser telif etmiştir.”⁶

Video 2: YouTube “E Kindi - Doğu'nun Gölgesi” (Megakonik)

El-Kindî, müziğe dair İslâm dünyasında ilk eser veren kişi olmayıp, eserlerine ilk ulaşılabilinen kişi olarak da tarihteki yerini almıştır. Nitekim kendisinden önce varolan “Eski Arap Ekolü”nün bir temsilcisidir.⁷ El-Kindî, bugün elimize sadece dördü ulaşabilmiş, musiki nazariyatı ile ilgili on eser yazmıştır:

1. Kitâbü'l-a'zam fi't-te'lîf.
2. Risâle fî nisebi'z-zamâniyye.
3. Risâle fî sînâati'l-akvâli'l-adediyye.
4. Risâle fî hubr sînâati't-te'lîf. (günümüze gelebilmiştir)
5. Kitâbü'l-Musavvitâti'l-veteriyye min zâti'l-veteri'l-vâhid ilâ zâti'l-aşrâti'l-evtâr. (günümüze gelebilmiştir)
6. Risâle fi'l-luhûn ve'n-nağam ellefehâ li-Ahmed İbn Mu'tasım. (günümüze gelebilmiştir)
7. Muhtasarü'l-mûsîka fî te'lîfi'n-negam ve san'ati'l-ûd ellefehâ li-Ahmed İbn Mu'tasım.
8. Risâle fî eczâ hubriyye fi'l-mûsîka. (günümüze gelebilmiştir)
9. Risâle fi'l-medhal ilâ sînâati'l-mûsîka.

⁶ Turabi, Ahmet Hakkı “Ebû Ya'kûb b. İshâk el-Kindî'nin Müzik Risâlelerinde Tesbit Edilen Terimler” MÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, 25 (2003/2) s.66.

⁷ Turabi, Ahmet Hakkı, a.g.e., s. 67.

10. Risâle fî kısmeti'l-kânûn⁸

Sesler, Arap harflerinin *ebced* kalıplarına göre verilen rakamlarla değerlendirilmiş, perdeler bu rakamlara göre düzenlenmiştir. Kindî eserlerinde “ebced” alfabesiyle bir oktavlı notalama sistemi kullanmıştır.

	a	b	c	d	e	
1	ا	ب	ج	د	ه	1. beşli
2	ا	ب	ج	د	ه	
3	ا	ب	ج	د	ه	
4	ا	ب	ج	د	ه	
5	ا	ب	ج	د	ه	
6	ا	ب	ج	د	ه	
7	ا	ب	ج	د	ه	
8	ا	ب	ج	د	ه	
9	ا	ب	ج	د	ه	
10	ا	ب	ج	د	ه	
2	يا	يب	يج	يد	يه	2. beşli
11	يا	يب	يج	يد	يه	
12	يا	يب	يج	يد	يه	
13	يا	يب	يج	يد	يه	
14	يا	يب	يج	يد	يه	
15	يا	يب	يج	يد	يه	
16	يا	يب	يج	يد	يه	
17	يا	يب	يج	يد	يه	

Şekil 5: Kindî Ebced Notası

El-Kindî Yunan eserlerini Arapça'ya tercüme ederek gerçekleştirdiği çalışmalarıyla, döneminin müzik bilimine İslâm müzik kültürünün özelliklerini kazandıran ilk müzik adamı olarak bilinmektedir. “Artık müzisyenin sanatının icrasında şiir, kompozisyon, tetrakort (dörtlü aralık), makam, ritim unsurlarını bildiği bir

⁸ Turabi, Ahmet Hakkı, a.g.e., s. 67.

dönem başlamıştır. Bundan dolayı el-Kindî -Grek Eserlerini Şerhedener- ekolünün ilk temsilcisi sayılmaktadır.”⁹

Ayrıca, Yunan musiki nazariyatını “ud”a uyarlamıştır. “Musiki basamaklarını oniki ezgiye ayırmış, her ezgiyi Ebced harflerinden biri ile işaretlemiştir. Bulduğu bu sistem, harflere dayalı en eski nota şeklindedir.”¹⁰

18	ح	ye-ha	y-h	Neva
19	ط	ye-tı	y-t	Nim hisar
20	ك	kef	k	Hisar
21	كا	kef-elif	k-a	Hüseynî
22	كب	kef-be	k-b	Asen
23	كج	kef-cim	k-c	Evo
24	كد	kef-dal	k-d	Mahur
25	كه	kef-he	k-e	Gerdaniye
26	كو	kef-vav	k-v	Nim şehnas
27	كز	kef-ze	k-s	Şehnas
28	كح	kef-ha	k-h	Muhayyer
29	كت	kef-tı	k-t	Sümbüle
30	ل	lan	l	Dik sümbüle
31	لا	lan-elif	l-a	Tis bîselik
32	لب	lan-be	l-b	Tis çargâh
33	لج	lan-cim	l-c	Tis nim hicaz
34	لد	lan-dal	l-d	Tis hicaz

Şekil 6: Kindî Ebced Notası

⁹ Turabi, Ahmet Hakkı, a.g.e., s. 68.

¹⁰ Özalp, Mehmet Nazmi “Türk Musikisi Tarihi –Derleme-“ Cilt: 1, TRT Müzik Dairesi Başkanlığı. Yayın No: 34, İstanbul, 1986, s. 92.

“Genel Ebced yazıları, birbirinden farklı sesleri ifade eden perdelerin, Arap harfleri ve karşılıkları olan sayısal değerlerinden yararlanılarak gösterilen harf yazılarıdır.”¹¹ Herhangi bir ifade sisteminin Ebced sisteminde olabilmesi için, belirli bir düzende olması gerektiğinden, temelini Arap harflerinin oluşturduğu bütün ifade sistemleri Ebced sistemi olmamaktadır.

<i>hutti</i> ح ط ی 8 9 10	<i>hevvez</i> ز و ه 7 6 5	<i>ebced</i> ا ب ج د 1 2 3 4
<i>sâ'fas</i> ص ف 90 80	<i>kelemen</i> س ع ن م ل ك 60 70 50 40 30 20	
<i>dazzağ</i> ض ظ غ 800 900 1000	<i>sehğaz</i> ث خ ذ 500 600 700	<i>kareşet</i> ق ر ش ت 100 200 300 400

Şekil 7: Ebced harfleri sıralaması.

Ebced hesabında harflerin rakam olarak karşılığı olduğu gibi (Elif; 1, Be; 2 gibi), Ebced sisteminde de “ebced, hevvez, hutti, kelemen, sâ'fas, karaşet, şehğaz, dazzağ” kelimelerini oluşturacak biçimde sıralanan, alfabe sıralanışından farklı bir düzen vardır. Matematikte kullanılan Ebced sisteminin müzikte kullanımı daha sadedir.

Fârâbî (872, Fârâb - 950, Şam):

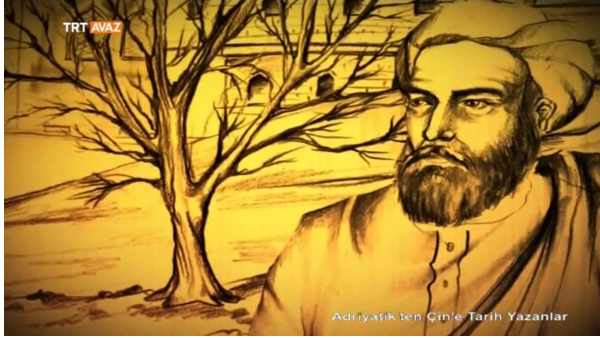
Ebû Nasr Muhammed bin Muhammed bin Tarhan bin Uzluğ el-Fârâbî et-Türkî ya da Batı'da bilinen adıyla **Alpharabius**, müzik biliminde ilk Doğu müziği teorisi içerikli eseri yazmıştır. Eski Yunan müzik kitaplarını ve Doğu'daki müzik uygulamalarını incelemiştir.

Kindî'den sonra bu konudaki eserlerini zamanımıza ulaştırabilmiş en önemli nazariyatçı olarak tarihe geçmiştir. “Eserlerinde, Yunan bilginlerinin eserlerinden farklı olarak, mûsikînin fizik ve fizyolojik esaslarını ele almış, çalgılar hakkında etraflı sayılabilecek ilk araştırmaları yapmış ve

¹¹ Girgin Tohumcu, Gonca “Müziği Yazmak – Müzik Notasyonunun Tarih İçinde Yolculuğu” Nota Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 133.

böylece Yunan bilginlerini aşmıştır.”¹²

Aynı zamanda iyi şekilde ud çaldığı için, Urmevî'ye kadarki kuramcılar arasında çalgı çalabilen olmaması sebebiyle, her iki kuramcı da eserlerinde mûsikîyi uygulamalı açıdan değerlendirebilmişlerdir. *“Kindî ebced yazısını tablatura şeklinde düzenlemiş ve uygulamıştır.”¹³*

Eserleri:

1. İhsâu'l-Ulûm (İlimlerin Sayımı): Mûsikîyi aritmetik, geometri, optik, astronomi, ağırlıklar ilmi gibi ilimler arasında matematik kategorisine dahil etmiştir. *“Mûsikîyi melodilerin çeşitleri, neden, niçin ve nasıl bir araya getirildikleri, daha etkili olmaları için hangi hallerde bulunmaları gerektiğini*

bildiren bilim olarak tarif etmiştir.”¹⁴

2. Kitâbu Sınâati İlmi'l-Mûsika: Mûsikîyi Amelî ve Nazarî olmak üzere ikiye ayırmış ve bu bağlamda açıklamalı anlatımda bulunmuştur.

3. Kitâbu'l-İka: İkanın terkipleri ve ameli yönünde açıklamalarda bulunmuştur.

4. Kitâb fi'l-İkaat: Usullerin prensiplerine değinmiştir.

5. Kitâbu'l-Mûsikâ'l-Kebîr: Eserin ikinci kısmında mûsikî aletlerinden bahsetmiş, özellikle Horasan Tanburu ve bu çalgı üzerindeki değişiklikler hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir.

6. Kelâm Fi'l-Mûsikî (Müzik Üzerine Düşünceler),

7. El-Müdhal Fi'l-Mûsikî (müziğe Giriş)

8. İki ciltlik *Kitabü'l-Musikiü'l-Kebir* (Büyük Müzik Kitabı'nın ancak birinci cildi mevcuttur) olmak üzere müzikle ilgili 3 eseri günümüze ulaşabilmiştir.

Birinci ciltte üç kitap (bölüm) yer almıştır. Birinci kitapta: Giriş, Müzik seslerinin oluşması, titreşim oranları, aralık ve dizilerin uyum (konsonans) ve uyumsuzlukları (disonans); İkinci kitapta: çalgılar; Üçüncü kitapta ise: usûl ve besteleme konuları yer almış, çeşitli sistem ve görüşler tartışılmıştır.

¹² Uygun, Mehmet Nuri “Safiyüddin Abdülmü'min Urmevî ve Kitâbü'l - Edvân” Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1999, s. 20.

¹³ Girgin Tohumcu, Gonca “Müziği Yazmak - Müzik Notasyonunun Tarih İçinde Yolculuğu” Nota Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 139.

¹⁴ Uygun, Mehmet Nuri “Safiyüddin Abdülmü'min Urmevî ve Kitâbü'l - Edvân” Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1999, s. 10.

İkinci ciltte ise, eski Yunan kuramcılarının teorilerini anlattığını, gerekli yerlerde düzeltme ve tamamlama yaptığını, birinci cildin girişinde yapmış olduğu açıklamadan anlamaktayız. İkinci cilt bugün bulunmamaktadır.

“Fârâbî, kendisinden evvelki Arap musikicilerinin yanlışlarını düzeltmek ve Yunanlıların nazariyatını Araplar arasına sokmak istedi.”¹⁵ “Ancak, Yunan biliminde ve sanatında kullanılan malzemenin Mısır ve Mezopotamya’dan alınmış olduğu ve çeşitli konuların özel işleniş tarzlarında da bu kültür temaslarının önemli rol oynadığı, bilinen bir gerçektir...Mezopotamya¹⁶ bilimi, ortaçağ İslam dünyası bilimini de hissedilir derecede etkilemiştir.”¹⁷

Makamları 4 unsurla ilintilendirmek açısından Fârâbî ile Aristoteles arasında benzer görüşler bulunmaktadır: Aristoteles evreni oluşturan unsurları ateş, su, hava, toprak olarak açıklamış, Fârâbî ise makamların Yegâh, Rast, Irak ve Aşîran olarak 4 gruba “Yegâh’ın ateş unsuru olarak Koç burcuna, Rast’ın su unsuru olarak Oğlak burcuna, Irak’ın hava unsuru olarak Terazi burcuna, Aşîran’ın da toprak unsuru olarak Yengeç burcuna”¹⁸ denk geldiğini açıklamıştır. Bu açıklamalara göre her bir unsura *şube*¹⁹ demiştir.

Müziğin 12 makam olarak bölümlendirilmesi açısından da Fârâbî, Pythagoras ile bağlantı kurmuştur. “Pythagoras, müziği göklerin dönüşüyle açıklar ve ona göre müzik, göklerin dönüşünden gelmiştir. 12 burçtan 12 aslî makam bulunmuştur. Müzikteki 7 ses 7 yıldız, 24 şube gece ve gündüzün 24 saatine, 48 terkip de yıldaki 48 haftaya karşılık

¹⁵ Ethem Ruhi ÜNGÖR “Fârâbî’nin Mûsikî Yönü”, Uluslararası İbn Türk, Hârezmî, Fârâbî, Beyrûnî ve İbn Sînâ Sempozyumu Bildirileri, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1990, s. 62.

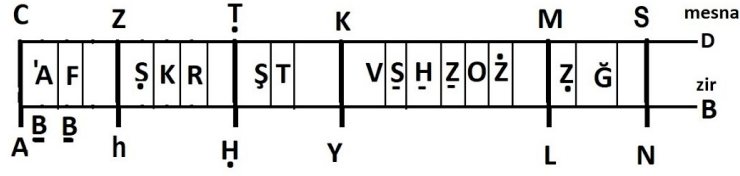
¹⁶ “MÖ 3500 yıllarına kadar izleri bulunan Sümerler, Altaylar’dan Güney Mezopotamya’ya yerleşen bir kavim olarak kabul edilir. Sümerler buldukları yörede çağdaş Mezopotamya devletlerinden daha üstün bir uygarlık kurmuşlar ve onları geniş ölçüde etkilemişlerdir.” (Oğuz BUDAK “Türkiye’nin Sosyal/Kültürel Değişme Sürecinde Orhan Asena Tiyatrosu” H.Ü. Antropoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1991, s.52).

¹⁷ Ogün Atilla BUDAK “Türk Müziğinin Kökeni - Gelişimi”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 53.

¹⁸ A.g.e., s. 56.

¹⁹ Şube: Müzik kuramcıları tarafından 15. Ve 16. Yüzyıllarda 4 ya da 24 makamlı takımlar olarak belirtilmiştir. Tabiatın 4 unsuruna paralel tutulan çalgıların 4 teline göre (bam, zir, müsenna, müselles) sesler 4 kısma ayrılmış ve her bir ayrıma şube adı verilmiştir.

gelmektedir... Fârâbî müziği 12 makam, 7 âvâze (ses, perde), 4 şube ve 24 terkip olarak bölümlendirmiştir.”²⁰

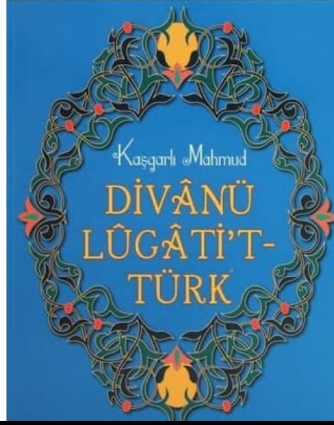
Sabit perdeler: A, B, C, D, h, Z, H, T, Y, K, L, M, N, S

Oynak perdeler: 'A, F, Ş, K, R, Ş, T, V, Ş, H, Z, O, Z, Z, Ğ

Kullanılmayan sabit: V B = Bakiye

Farabi'ye -ö.950- Göre Horasan Tanburu Perdeleri (Tura, s. 169)

Onsekiz perdeden oluşan (ilk sesin sekizlisi ile birlikte) ses sistemi, Fârâbî tarafından Horasan tanburu üzerinde gösterildi ve anlatıldı. Böylece tanbur, ses sisteminin temel çalgısı oldu.

²⁰ A.g.e., s. 56.

GAZNELİLER DÖNEMİ (962 - 1187)

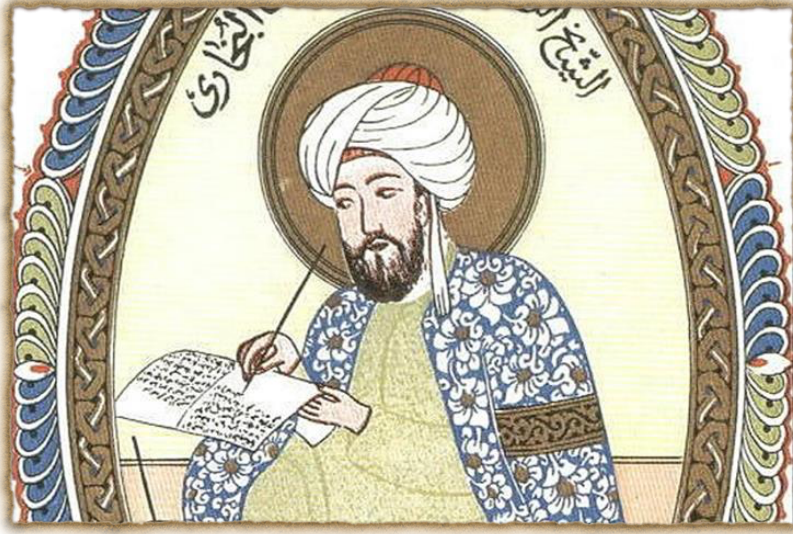

“Karahanlıların Müslümanlığı kabul etmeleriyle hemen hemen aynı zamanda, bugünkü Afganistan’ın bulunduğu yerde ilk Müslüman Türk devleti olan ve adı, başkenti Gazne kentinden gelen Gazneliler devleti kuruldu. Türk Memlukların birçok geleneklerine bağlı olan Gazneliler İranlaşmışlardı ve kendilerini İranlıların savunucuları olarak ortaya koydular.”²¹

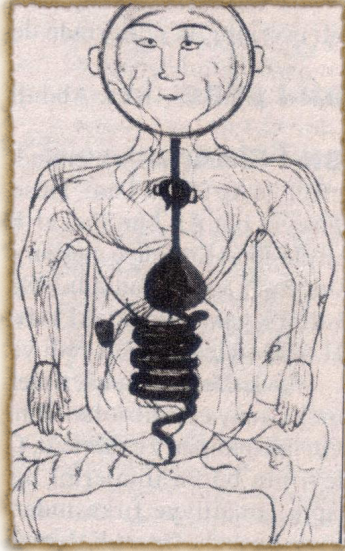
- Farsça konuşulmuştur.
- Gazne kenti çok yönlü bir değişim ve gelişim göstererek, Türk müzik kültürünün de merkezi durumuna gelmiştir. Bu bağlamda, Fars, Arap ve Hint müzik kültürleriyle yoğun bir etkileşim içine girmiştir.
- Övgü amaçlı şiirlerin doğaçlama ya yapılarak, ritimsiz (usûlsüz) olarak ezgilenilmesiyle kasîde adı verilen icra türü şekillenmiştir.

²¹ Jean Paul ROUX “Türklerin Tarihi”, s. 113 - 115.

İbn-i Sînâ (980, Efşene/Özbekistan - 1037, Hamedan/İran):

Ebû Alî Sînâ (Batılıların söyleyişiyile Avicenna), Buhara'nın Efşene / Afşâne (Özbekistan) adlı yerleşiminde doğmuştur. Tıp ve felsefe alanlarına ağırlık verdiği pek çok bilim alanında 200 kadar eser yazmıştır.

Batı dünyasında modern Orta Çağ biliminin kurucusu ve hekimlikte büyük üstad olarak tanınmıştır. Tıbbın temel eseri olarak kabul edilen El-Kanun fi't-Tıbb (Tıbbın Kanunu), felsefe ve fen konularını içeren geniş kapsamlı Kitabü'ş-Şifa (İyileşme Kitabı), Avrupa üniversitelerinde 17. yüzyıla kadar okutulan temel kaynak kitaplar olmuştur.

İbn-i Sînâ, ilmî çalışmalarında, Fârâbî'den etkilenerek müzik konusuna da yer vermiştir. Kitab-üş-Şifa adlı eserinin matematik ilimleriyle ilgili kısmının 12. Bölümünü müziğe ayırmıştır.²²

²² Fransız müzikoloğu Baron Radolphe d'Erlanger (1872-1932), Arap Müziği (La Musique Arabe) adı altında Fransızcaya çevirdiği Fârâbî, İbn Sînâ, Safiyyüddin ve Ladikli gibi kuramcılarının yazmalarını, 7 ciltlik büyük bir eser haline getirmiştir.

Ayrıca, Kitab-ün Necât (Kurtuluş Kitabı) ve Farsça yazdığı Dânişname adlı eserlerinde müzik konularına da yer vermiştir.

Müzik konusunda Pythagoras'la benzer görüşlere sahip olan İbn Sînâ, müziğin gök ile ilişkilendirilmesini reddederek, müziği iki açıdan incelemiştir:

- “1. Seslerin uyum ve uyumsuzluğu,
2. Usûller ve bunların ezgi ile olan ilişkisi”²³

Ruhbilim ile de ilgilenen İbn-i Sînâ, metafizik ile fizik arasında bağlantı kurarak, ruhbilimini akıl ruhbilimi; deneysel ruhbilim; gizemci ruhbilim (tasavvuf) olmak üzere üç ana bölüme ayırmış ve insanların ruhlarının müzikle tedavi edilebileceğini öne sürerek yöntem geliştirmiştir.

²³ Ogün Atilla BUDAK “Türk Müziğinin Kökeni - Gelişimi”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 59.